

NOVICE

kmetijskih, obertnijskih in narodskih reči.

Izhajajo vsako sredo in saboto. Veljajo za celo leto po pošti 4 fl., sicer 3 fl.; za pol leta 2 fl. po pošti, sicer 1 fl. 30 kr.

Tečaj XII. V Ljubljani v saboto 12. avgusta 1854.

List 64.

Dobre lastnosti koprive.

Kopriva je prav koristna rastlina, vredna da bi jo bolj obrajtali, kakor se to dozda godi, ter bolj pogostoma sejali in obdelovali.

„Kaj? sejati in obdelovati celó koprive?“ bo marsikter kmetovavec zakričal; „jez sem vesel, da jo na svoji zemlji iztrebiti in končati zamorem“.

Tiho, prijatelj! To tako zaničevano bilje zasluži, da ž njim pametnejši ravnamo in da stvarniku se lepo zahvalimo, da je nam rastlino podaril, ktera povsod tako rada raste.

Kopriva daje veliko klaje.

Zemljišče ali grunt naj si bodi kakoršno si hoče, pešeno, kamnito, bregovito, povsod, kjer bi druge rastline poginile, kopriva dobro raste, ter nam daja nar boljšo klajo. Ona se prime po krajih, kamor nikoli solnce ne sije; ne potrebuje ne truda ne skerbi, pa tudi gnoja ne; nji ne škodje nobeno vreme. Ona prestane, kakor že pregovor pravi, da „kopriva ne pozebe“ ne le naj ostrejši mraz, temoč poganja vsako leto iz korenin novo mladje. Zatorej ni drugega treba, kakor da jo le enkrat vsadimo, potem ostane in raste neprenehoma kakor les, to je, ona ne potrebuje nobenega gleštanja več. Treba je le, da semtertje se nekatere koprive pustijo tako dolgo, da seme obrode, zato da veter jih zopet naseje, če nekatere korenine odmerjô.

Ako se koprivi še celó toliko milosti skaže, da jo, ker je tako koristna rastlina, še nekoliko gleštamo, to je, da ji le vsako 3. ali 4. leto z malo listjem ali jelovim šilovjem pognojimo, oj, tadaj se še le ponaša in raste tako bohotna, da jo trikrat poleti prav obilno pokositi zamoremo.

Pri koprivi se ni nobeno leto neplodnosti bati; kajti vsako leto daje ona nar plodniši pridelk. In če lih jo ljudje kot škodljivo zeliše zaničujejo, živina jo vendar nezmerno ljubi.

Zamoremo pa koprive živini ali zelene in zrezane med klajo dajati, ali pa tudi kot senó slami primešavati in pokladati, ali pa z drugo pičo vred popariti, z eno besedo, kakor se komur nar prikladniši in ugodniši zdí; živina jo je na vsako vižo rada in vesela.

Paziti pri tem je le, da koprive, posebno njih steblica, niso prestare. Tedaj je treba jih poleti večkrat porezati: kajti živina ne ljubi zeliš, ktere so v bilkah se posušile, temoč le take, ktere so zelene v nar boljšem soku in okusu bile požete. Saj je taka tudi pri detelji.

Koprive imajo pa še neko drugo dobro lastnost. One so živini najboljši zdravilo v mnogih boleznih. Terdijo celó skušeni kmetovavci, da na švedskem, kjer živino močno s koprivami kermijo, je živina večidel zdrava.

Če pa hočemo koprive suhe s pridom živini pokladati, jih denemo v sod, jih osolimo, ter jih polijemo z vrelo vodo. Ko se je vse ohladilo, damo

tako poparjene koprive posebno kravam, ktere jih kaj rade jedó, ter vodo od njih ravno tako pohlepno pijó.

Krave dajo po taki piči obilno mleka z mnogo smetano, in sirovo maslo od nje je po barvi in okusu naj boljšemu pomladanskemu močno podobno.

Na švedskem redijo teličke in mlado perutnino s koprivami, in to v svoj največji prid. Žival pri tej piči ne raste in ne debelí se samo, temoč zboljša se tudi.

Ovcam bile bi koprive tudi lepa zimska klaja, in ko bi jim jih pokladali ob času brejosti in dojenja na omenjeno vižo, bi jagnjeta posebno lepo rastle in debelile se, kakor učé mnogoverstne skušnje.

Mladim puretom je kopriva ravno to, kar je otrokom mleko; in če jih s koprivami kermimo, jih obvarvamo naj bolj vsih negód, ktere te živalice v prvi dôbi zadevajo. Pureta se potem ojačijo ter dobijo prav tečno meso.

Marsikter naših bravcov bo pa rekel: „To je vse prav lepo in verjetno; ko bi koprive le ne pekle tako, kader se jih človek dotakne“.

Če hočemo varovati se, da se ne ranimo, ni drugega treba, kakor da koprivo od spodej poprimemo in z roko na vzgor potegnemo. Uzrok je namreč v tem, da žigoče ostí vse na vzgor molijo; torej, če z roko na vzgor potegnemo, je tudi ne morejo raniti, in če nekoliko močno pritisnemo, se razpočijo tisti mehurčiki, ki bolečino uzrokujejo. Nar boljši pomogljelj, če smo se pri koprivah opekli, je pa sam sok iz kopriv. Kmaló potolaži take bolečine. Tudi laško olje jih pomiri.

Koprive so tudi dobre ljudem za hrano. Mlade, za prikuho pripravljene, dajo prav okusno in tečno jedilo; sirove, z oljem in jesihom mešane, zdravo salato.

Če se meso s koprivami vred kuha, se omehča, če bi bilo še tako terdo. Med koprivino perje položeno, se dá pa meso dolgo časa frišno ohraniti.

J. Š.

Gospodarske skušnje.

Kako meso poleti celi teden gnjilobe obvarovati.

Pri nas, posebno na kmetih, je z mesom poleti velika težava. Naši mesarji po navadi samo ob sabotah koljejo. Ako tedaj hočemo meso celi teden imeti, moramo se že v saboto ž njim preskerbeti. To meso je v nedeljo, pondeljek, včasí tudi v torek še dobro. V sredo pa, in posebno v četrtek že tako diši, da se komaj zavžije, ali pa še ne, zlasti, kader je vročina huda.

Ako torej hočete meso celi teden okusno imeti, poskusite ž njim tako, kakor so si naš častiti gospod župnik izmislili, in sicer: Kadar Vam v saboto dekla meso iz mesnice prinese, odločite prec za sredo in četrtek potrebne kose govejega in telečjega mesa. Pripravite si dve velike in široke sklenici (flaši), postavim: take za kumare (Gurken-gläser), ali pa tako imenovane poveznike (Sturz-